

Andras (Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon) koolituskeskuse koduleht:
http://www.andras.ee/client/default.asp?wa_id=1049&wa_id_key=

Lugu ühest Heino Tartese õpilasest

Vaat võtsin lõõtsa kätte ja õppisin mängu ära

Allar Toomiku räägitud loo pani kirja Agne Narusk

See oli tunamullu kevadel, kui Võru folkloorifestivali korraldustiimi pealik mind lõõtsamängu õppima kutsus. Neil oli mõttes panna peo ajaks kokku kortsuansambel võrokestest, kes tegelikult pilli mängida ei oskagi. Suur pidu pidi tulema kolme kuu pärast, selle ajaga pidime siis klahvisõrmitsemise ära õppima. Juhendama hakkas mind legendaarne lõõtsamängija ja õpetaja Heino Tartes. Ega ma ei kahelnud hetkegi: vaata, kui palju on lõõtsamehi, no kuidas sina siis ei saa, ütlesin endale. Miks ei võiks üks 53-aastane mööblitöösturi ametit pidav mees ära õppida kortsuamängu?

Foto: Liisi Peets

Allar Toomik valiti 2008. aastal Võrumaa aasta õppijaks. Täiskasvanud õppija nädala raames tunnustati teda tiitliga "Õpime mõnuga".

Lapsena olin igasugu pille käes hoidnud küll ja küll, aga ju ei sattunud õige pill. Lõõtsa ei julgenud puutuda, minu jaoks oli selle sõrmitsemine midagi väga müstilist. Siiani on toonased lõõtsahelid kõrvus, kui naabruses elanud kingsepp ilusatel suveõhtutel kodutrepil kortsu tõmbas.

Teoreetiliselt ei ole ju selles midagi keerulist – tuleb lihtsalt õigel ajal vajutada õiges järjekorras õiget nuppu. Just see õige nupp ei jää aga õigel ajal õige näpu alla! Alguses oli ikka väga hirmus, tõmmates tegi pill üht häält, kokku surudes teist häält. Kõige hullem oli, et käed kippusid tegutsema omasoodu, vasak tegi midagi muud kui parem või tegid küll koos ühtesid liigutusi, aga väga mööda. Heino Tartes ütles siis: „Küll tulep, küll tulep, harjutama peap.” Eks ma siis harjutasin tunde, päevi ja nädalaid. Harjutasin ja harjutasin, ega muud moodi see mänguoskus tõesti tule. Elan maal, teise korruse suvetoast mu kääksutamine pereni eriti häirivalt ei kostnud. Vanade lõõtsameeste mälestustest võib lugeda, kes kus harjutas: aidas, aida taga, keldris, kartulikoopas, metsas... Üks huviline taluperemees olevat ostnud endale pilli lihtsalt selleks, et aeg-ajalt tõmmata lõõtsa ja kuulata pilli ilusaid akorde. Lõõtsamängu on ilus kuulata, aga selle õppimise juures väga pikalt ei kannata olla. Kindlad viisid olid kõrvus, mida me siis kaheksakesi Tartese juhendamisel lihvisime. Esimene lugu oli „Savikoja venelane”. Sellega alustab enamik lõõtsaõppijaid.

ESIMESED VILID

Õppima asunutest oli suviseks folklooripeoks meid järele jäänud neli: mina, Võru linnapea Kersti Kõosaar, maaülikooli rektor Mait Klaassen ja Priidu Teppo, kuulsa lõõtsamehe August Teppo lapselapselaps. Siis tuli päev, mil me kõik neli lavale rahva ette astusime. Näpp hakkas ikka värisema, aga publik laiali ei jooksnud ja ei vilistanud ka, ju siis kannatas kuulata. Suureks toeks ja abiks oli ka õpetaja Heino Tartes, kes koos meiega lavale tuli. Ega ma nüüd ka suurema seltskonna ees väga mängida ei julge, aga väiksemal peol – kodusel jaanitulel, hea sõbra sünnipäeval, külaliste tulles – võtan pillimängu üles. Nädala eest (veebruari viimasel nädalal – toim) mängisime vaheldumisi vanameister Elmar Ruusamäega setude baaba praaznikul, kus sain ka esimesed villid pöidlatele. Hiljuti käis meil külas Tšiilist pärit vahetusõpilane, tema oli Teppo lõõtsast väga vaimustunud ja võttis mu mängimist videosse.

Igaüks, kel vähegi on kuulumist, jonnit ja visadust meeletult harjutada, võib lõõtsamängu ära õppida. Ole sa siis kaheksa või 80 aastat vana. Minul oli õppimiseks ka konkreetne põhjus. Kuna minu kaasa teeb ja tikib rahvariideid, siis ei tule ju õige rahvuslik tikand mingi diskotümpsi saatel. Rahvusliku lõõtsaloo taustal tuleb just see õige muster.

Ega noodist kortsu ei mängita, kõik käib kuulumise järgi. Pillimäng peab tulema, nagu Ants Taul ütleb, samamoodi kui laulmine – teed suu lahti ja lauladki. Võtad pilli kätte ja tead täpselt, millise nupu alt vajalik noot tuleb. Minul nii lihtsalt uus lugu tervenisti ei tule, viis tuleb küll üles, aga milline viisijupp mängida lõõtsa tõmmates või vajutades nii, et „lõõts otsa ei saasi”, st et õhku jätkuks, tahab õppimist ja harjutamist. Nii paarkümmend tükki on tänaseks algaja tasemel enam-vähem selged, iga uue õppimine läheb latusamalt kui eelmine. Muuseas, eile käisin Viljandi kultuuriakadeemias ja sain teada uue mõiste – tapeedimuusika. Too olevat selline taustamuusika, mida profid peavad natuke alaväärtuslikuks, aga algajale pillimehele on vägagi sobilik. Muusika, millel ei ole konkreetset kuulajat, aga pillimehel on väga hea meel, kui pärast keegi tuleb tänama.

Mitmed küsivad, et viitsid sa ka jännata. Mina ütlen, et kuni küla veel elab, elad sina ka, elab Eestimaa. Ja küla elab siis, kui sealt kostab pillimängu. Oli ju esimeses Eestis peaaegu igas külas pillimees. Siinkohal suur tänu Heino Tartesele, kes teeb lõõtsamängu propageerimisel suurt ja tänuväärset tööd. Juba teist aastat käib Põlvas tema eestvedamisel lõõtsamängu kursus, kus saavad pillimehe tarkusi ja kogemusi kõik soovijad. Tantsupidusid kortsu saatel meie külas ei peeta, kuid kokku ikka kogunetakse. Vanema põlvkonna pillimeestele oli pillimäng pärast ränka tööpäeva hobi. Mina ka enam pillimänguta läbi ei saa. Iga päev, kui töölt tulen, mängin ikka õhtul paar tundi – see on parim lõõgastus, mis üldse olemas on.